

Az elnökségi beszámoló vázlata.

I.

1./ Elvi-politikai rész.

A nemzetközi helyzet rövid felvázolása. A Szovjetunió vezette béketábor erőinek tevékenysége; a szovjet tudományos eredmények nemzetközi jelentősége. A Magyar Tudományos Akadémia tevékenysége a békeharcban, az ideológiai harcban a nemzetközi tudományos együttműködés területén /Békegyűlések, tiltakozó okmányok, stb. Tudományos egyezmények, részvételünk tudományos szervezetekben, tudományos kongresszusokon, ennek jelentősége, hatása, eredménye./

2./ Az Akadémia szerepe, tevékenysége a szocializmus építésében.

- a., Konzolidálási folyamat az Akadémián belül, illetve a tudomány területén.
- b., A tudomány szerepe a technikai és kulturforradalomban. E kettő hogyan függ össze? Hogyan áll kölcsönhatásban egymással? Az Akadémia tevékenysége, feladatai ezen a területen.
- c., Az elmúlt években társadalmunk mit hasznosított a magyar természettudományos kutatás eredményeiből és az népgazdaságunkra milyen haszonnal járt? Milyen jelentősebb kutatási eredmények várnak felhasználásra és ezeknek anyagi kihatása?
- d., A társadalomtudományi kutatások szerepe, eredményeinek felhasználása államunk gazdasági, államigazgatási, kulturális feladatai megoldásában.

II.

Az 1957. évi közgyűlés határozatai és azok végrehajtása.

1./ Tervszerű tudományfejlesztés - elvileg megalapozott tudománypolitika kialakítása.

- a., A tudomány jelenlegi helyzetének felmérése alapján a tudományos kutatások távlati tervének elkészítése, illetőleg a tudományágak főproblémáinak meghatározása. A kezdeti lépéseken túl jutottunk: kidolgoztuk a tudományos tervezés módszerét, folyamatban van a kutatások főproblémáinak meghatározása. E munkálatoknál az Akadémia kezdeményezője volt az országban folyó tudományos kutatások felmérésének, egységes, az egész országra kiterjedő tudományos távlati tervek elkészítésének. Ebben a munkában kiemelkedő szerepe van a TFT-nek és éppen e munkák során termékenyen alakul a MTA és a TFT együttműködése. Hasonlóképpen jól fejlődik a MTA és az OT kapcsolata.

b., Elhanyagolt tudományszervezési területek, feladatok.

/Elnökségi bizottságok, Kibernetika, Pszichológia, tudományos társaságok/.

Az Elnökségen belül gazdája lett az elnökségi bizottságnak /Hevesi Gyula akadémiai titkár/. Kibernetikai és Pszichológiai elnökségi bizottság alakult, amely meghatározta, illetve meghatározza e két jelentős tudományterület tevékenységét és aktív segítséget nyújt e tudományterületek elmaradásának leküzdéséhez.

c., A nemzetközi tudományos együttműködés fejlesztése.

Az 1958. évben megkötött tudományos egyezmények értékelése. A nemzetközi szervezetekben való tagságunk rendezése.

2./ A tudományos utánpótlás fejlesztése.

a., Aspiránsképzés.

A Magyar Tudományos Akadémia széleskörű viták alapján kidolgozta a tudományos minősítés rendszerének fejlesztésére vonatkozó javaslatát, melyet az illetékes fórumok elfogadtak és az 1958-as felvételeknél már érvényesítenek is. /Határozat részletes ismertetése, a TMB átszervezése/.

b., A fiatal tudósok fejlődésének biztosítása.

Szakmai feltételek mellett a politikai követelmények fokozottabb érvényesítése. A szakmai területen tehermentesítés más tevékenységek alól; külföldi utak 40%-a hosszabb tanulmányutakra fenntartva.

Az Akadémia tudománypolitikai és tudományszervezői tevékenységében aktívabb szerep biztosítása. /Osztályvezetőségekben, akadémiai bizottságokban, intézetekben/.

3./ Az Akadémia ideológiai és politikai megerősítése.

A PB. határozata az Akadémia politikai helyzetéről.

a., A társadalomtudományok helye, jelentősége és hatása az Akadémián belül. Milyen segítséget nyújtott a többi tudományterület művelőinek a marxista-leninista világnézet és dialektikus módszer elsajátításához.

b., Az Akadémikus pártcsoport tevékenysége. Filozófiai Szemle. A revizionizmusról vita, cikk, előadás. A Magyar Tudomány lemaradása ezekben a kérdésekben.

c., Osztályvezetőségek megerősítése, bizottságok ujjaalakítása.

d., Az Alapszabály módosítás is ezt célozza: lehetőség arra, hogy egyes osztályvezetőségekben - szükség esetén - tanácskozási joggal nem akadémikusok is résztvegyenek. Adott esetben lehetőség nyílik osztálytitkár-helyettes kinevezésére. Ugyanezt a célt szolgálja az elnökök, akadémiai titkárok feladatának, hatáskörének pontosabb meghatározása.

- e., Az ideai akadémiai tagválasztásnál is fokozottabban figyelembe kell venni az Akadémia ideológiai és politikai megerősítését.
- f., Röviden foglalkozni kell a szilenciumra ítélt tudományos dolgozókkal.

III.

Az Akadémia 1958. évi tevékenysége, tudományos kutatási eredményei.

1./ Eredmények.

Az intézetek, kutatók, akadémikusok tevékenységéből. Külön értékelést kíván a tanszékeken lévő akadémiai kutatótémákon folyó munka. A KFB, az Akadémiai Kiadó, a Könyvtár, a tudományos társaságok, osztályvezetőségek, az Elnökség jelentősebb tevékenységének ismertetése.

2./ Hiányok, problémák.

- a., A marxista-leninista világnézet érvényrejutása. Elmaradt tudományterületek: közgazdasági kutatások, műszaki alapkutatás, sugárbiológia, a nukleáris reakciók tanulmányozása a kémikusoknál, stb.
- b., Az eredményesebb kutatások akadályai műszaki területen, intézeti hálózat hiánya, a természettudományok területén a műszerezés, segédszemélyzet, az egész területen elégtelen külföldi utak.
- c., Tanszéki és kutatóintézeti kutatások szükségessége és viszonya.
A tanszékeken folyó akadémiai kutatótémák munkálataival kapcsolatosan meg kellene vitatni, hogy az eredményesebb munka céljából nem lenne-e helyesebb egyes helyeken a státuszok összevonása kutatócsoportokká.

IV.

Az Akadémia szerepe a magyar tudományos élet irányításában.

1./ Az Akadémia feladata a törvény és az alapszabály szerint.

A megújított Akadémia szerepét a törvény és az alapszabály, a tudomány művelése mellett általában az egész magyar tudományos élet elvi irányításában és a tudományos munka központi koordinálásában határozták meg. Az Akadémiának tudományos minisztérium szerepét kellett volna betöltenie. A valóságban azonban ez nem realizálódhatott. Főbb okai: intézeti hálózat hiánya, valamint olyan hatáskör hiánya, ami a más szervek irányítása alá tartozó kutatóintézetekben folyó kutató munka tényleges befolyásolását lehetővé tette volna.

2./ Az Akadémia szerepe és feladatai a jövőben.

Helytelen lenne az alapszabályban meghatározott feladatok

egészét úgy fogni fel, hogy azt közeljövőben az Akadémia betölthesse. Nem is lenne helyes, ha az Akadémia tudományos minisztérium szerepét kívánná betölteni. Viszont szűkebbre vonva központi irányító körét és főleg konkrétan megkeresve annak egyes ágazatait, az Akadémiának be kell tölteni ilyen szerepet. Hogyan?

- a., A tudományos tervezést új alapokra kell helyeznünk, oly módon, hogy minden kutatásra kiterjedő bürokratikus adminisztrálás helyett tervszerű irányítás érvényesüljön a kiemelkedő kutatási problémákban. Ez sem lehet azonban egészében az Akadémia feladata. Viszont az Akadémia feladatának kell tekinteni ilyen távlati tudományos tervek kidolgozásának a kezdeményezését és a kidolgozásban is jelentős szerepet kell vállalnia, együttműködve más központi tudományos szervezetekkel. /TFT, Ot, minisztériumok/.
- b., Ugyancsak nem lehet az egész magyar tudományos élet koordinálása az Akadémia feladata. Viszont a legfőbb kutatási feladatok igen jelentős része szükségszerűen az Akadémia körébe tartozik, tehát ezek kutatási körében az Akadémia láthatja el az országos koordináló feladatokat. Ezek vonatkozásában tehát hatékonyan kell befolyásolni az Akadémiának a minisztériumi intézetekben folyó kutatást is. Természetesen fordítva is: olyan főproblémák kutatási körében, amelyeknek egy-egy minisztérium lesz a gazdája, az akadémiai intézeteknek is koordinálni kell.
- c., Végül a tudományos utánpótlás központi irányítása a TMB-n keresztül szintén az Akadémia reális feladatát képezi.

3./ Az MTA - TFT és a minisztériumok viszonya.

Ha az Akadémia szerepét a fentiek szerint fogjuk fel, akkor reálisan rendezhető a többi központi tudományos szervezetekhez való viszonya is.

- a., A TFT a tudományos irányítás és koordinálás központi szerve, mint a Minisztertanács tudományos tanácsadó testülete. A TFT munkáját elősegíti az, hogy az Akadémia a TFT-ben meghozandó jelentős döntések előkészítésében részt vállal. /Pl. tudományos minősítés, tudományos tervezés stb./
- b., A minisztériumok széles kutatóintézeti hálózattal rendelkeznek, helytelen lenne, hogy azok felé valamilyen beavatkozási jogokat követelne az Akadémia. A megoldás az, hogy a kutatási fő problémák egyik részének az MTA legyen a gazdája, másikénak az illetékes minisztérium, aszerint, hogy az intézeti hálózat melyiket indokolja. Ilyen alapon viszont az egyes kutatási fő problémáért felelős hatóság - akár az Akadémia, akár egy minisztérium - a kutatások körében kölcsönösen kell, hogy koordinálja a más főhatóság alá tartozó intézetek munkáját is.

4./ A kutatási eredmények realizálása.

Bebizonyosodott, hogy az eredmények gyakorlati megvalósítása nem képezheti sem egy központi tudományos szerv, sem általában tudományos szerv feladatát. Ez a gyakorlati gazdasági irányítás feladata. Viszont feladata az Akadémiának és minden tudományos szervnek, hogy közreműködjön az eredmények gyakorlati megvalósításában. Ennek lehetőségei:

- a., A tudományos eredmények kellő feltárása, publikálása és az érdekelt operatív szervekhez való eljuttatása.
- b., Egy-egy intézet vagy tudós speciális közreműködése különösen bonyolult fejlesztési feladatok megoldásában.
- c., Tudományos véleményadás felvetett gyakorlati fejlesztési kérdésekben.
- d., Általában a tudományos munka olyan irányítása, hogy az a gyakorlati szükségleteknek is megfeleljen.

V.

Feladatok:

Milyen felelősség és feladat hárul a tudomány művelőire a béke megvédésében, hazánk gazdasági és kulturális felemelkedésében.

- a., A tudomány művelőit a tudomány fő kérdéseinek megoldására kell irányítani. /Itt kell felsorolni a távlati tervvel kapcsolatos legfontosabb feladatokat és teendőket./
- b., A marxista-leninista világnézet hatékonyabb terjesztése, bekapcsolni a Magyar Tudományt és a Filozófiai Szemlét is.
- c., Az eszmei-politikai harc fokozása elsősorban a revizionizmus, polgári és kispolgári törekvések ellen.
- d., A társadalomtudomány művelői kutatásaikkal, vagy ezzel párhuzamosan nyújtsanak jelentős segítséget oktatásunknak, közművelődésünknek, hogy az ezzel színvonalasabb, eszmeileg tisztább legyen.

A természettudomány művelőinek az alap kutatások mellett munkálkodniuk kell a népgazdaság, egészségügy gyakorlati feladatainak megoldásában.